

Møte mellom Udir og friskoleorganisasjonene 16.02.2022

Til stede fra friskoleorganisasjonene:

Abelia / FRI: Knut Erik Beyer-Arnesen, Guri Auran

Virke: Pål Thygesen

Kristne Friskolers Forbund (KFF): Jan Erik Sundby, Helge Vatne

Montessori Norge: Nina Johansen

Steinerskoleforbundet: Ivar Smith, Bernard Daub

Private Handelsskole Landsforbund (PHL): Gro Måstad, Vilhelm Lae

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL) (fjern-deltaker på skjerm): Gina Grønlien Østmoe

Til stede fra Udir:

Einar Plather, avdelingsdirektør.

Magne Engebretsen, seniorrådgiver

Sine Lund Solheim, seniorrådgiver

Andre saksbehandlere i Udir, noen fysisk til stede på deler av møtet, andre tilstede som fjerndeltakere på skjerm.

1. Ang. tilleggsvirksomhet, økonomiforskriften § 7-1 bokstav i)

Økonomiforskrift til friskoleloven fastsetter i § 7-1 i) at skolen kan drive følgende tilleggsvirksomhet: «*lærebedrift for lærlingar i fag som er knytte til skoledrifta når dette er godkjent av fylkeskommunen*». Tilleggsvirksomheter skal samlet sett være selvfinansierende og skal ikke finansieres med inntekter fra skolevirksomheten, jf. økonomiforskriften § 2-2.

Lærlinger i fag som er knyttet til skoledriften tar i realiteten del i det normale arbeidet ved skolen på vanlige betingelser som lærlinger i bedrifter ellers. Det kan være vanskelig forstå begrunnelsen for at økonomien knyttet til lærlinger skal skilles ut i en egen avdeling. Disse lærlingene deltar dels i verdiskapningen ved skolen og mottar i tillegg opplæring. Skolen mottar tilskudd for å ha lærlingen knyttet til skolevirksomheten for å dekke opplæringselementet. Kostnadene knyttet til å ha en lærling vil normalt være større enn dette tilskuddet og reflekterer den verdiskapningen som lærlingen bidrar med.

Spørsmål:

Hvordan anbefaler Udir at et avdelingsregnskap for lærlinger skal føres når lønn og andre kostnader er større enn tilskuddet for lærlingene?

Kan Udir klargjøre om friskolers anledning til å være lærebedrift for lærlinger i fag som ikke er knyttet til skoledriften?

SVAR:

Innledningsvis mente Udir at reelle kostnader og reelle inntekter angående lærlingen skal føres i avdelingsregnskap for denne tilleggsvirksomheten, og dersom avdelingen viser underskudd, må underskuddet dekkes av overskudd i andre tilleggsvirksomheter. Etter at friskolene eksemplifiserte med hvilke lærlinger det kan være snakk om, f.eks. kontorlaglærling eller miljøarbeider som er lærling i ungdomsarbeiderfaget, og at lærlingens arbeid kunne vært utført av en ansatt som ikke er

lærling, valgte Udir å se på saken en gang til før svar ble gitt. KFF sender over konkrete eksempler til Udir.

2. Ansvar for helsetjenester overfor friskoleelever

Udirs tolkningsuttalelse [Elever som har behov for helse- og omsorgstjenester i skoletiden \(udir.no\)](https://udir.no/eller-som-har-behov-for-helse-og-omsorgstjenester-i-skoletiden) sier at det er ansvarlig kommune etter helselovgivningen som har ansvar for at eleven får oppfylt sine rettigheter etter lovverket. I uttalelsen står det blant videre:

Dersom dette er samme kommune som skoleeier, vil et forsvarlig skoletilbud i praksis kunne sikres på ulike måter, så lenge kommunen tar ansvar på overordnet nivå. Hvis det er ulike kommuner involvert eller det er fylkeskommunen som har opplæringsansvaret, må kommunen med ansvar for helse og omsorg sikre at eleven får tilbud om nødvendige helse- og omsorgstjenester. Kommunen kan ikke fraskrive seg dette ansvaret når eleven går over i videregående skole og bør ha en god dialog med skolen/skoleeier om behovet.

Spørsmål:

Gjelder tilsvarende for friskoler? Om vi omskriver sitatet ovenfor, vil da regelen bli slik: Kommunen kan ikke fraskrive seg dette ansvaret når eleven går over i en frittstående grunnskole eller videregående skole og bør ha en god dialog med skolen/skoleeier om behovet.

SVAR:

Udir bekrefter friskolenes forståelse, at det som i veilederen er sagt om kommunens ansvar for elever i videregående skole gjelder tilsvarende for elever i friskoler. Helselovgivning gjelder for alle uansett hvilken skole man går i. Kommunen har derfor ansvaret for elever på friskoler i kommunen og må betale kostnadene.

3. Når elever ikke møter på skolen

a) Om lengden på fraværet

Udirs tolkningsuttalelse «Barn som ikke møter på skolen - for skoler og skoleeiere» omtaler hva kommunen og en offentlig grunnskole bør gjøre i en situasjon der en elev uteblir fra undervisningen over lang tid, og den offentlige skolen får ikke kontakt med eleven. I brev til Forum for friskoler 25.03.2021 viser Udir til denne veilederen når Udir besvarer spørsmål om utskrivning av elever i frittstående grunnskoler ved reiser til utlandet utover innvilget permisjon. Udir har også svart på spørsmål om utskrivning av elever i brev til Østerbo videregående skole 12.06.2017.

Veilederen og Udirs to brev gir svar på mye angående utskrivning av elever, men det gjenstår fortsatt noe som oppleves som uavklart.

I Innst.O.nr. 80 (2002-2003 står følgende som merknad til vedtaket om § 5-1 i ny friskolelov (vår understreking):

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og representanten Simonsen, legger til grunn at styret har en varslingsplikt mht. når en elev ikke lenger regnes som elev ved skolen. I den forbindelse legger flertallet til grunn at ved ulegitimert fravær som overstiger en måned, regnes eleven som sluttet.

I brev av 29.03.2017 til Østerbo videregående skole sier Udir følgende (vår understreking):
Utdanningsdirektoratet vurderer det etter dette slik at en friskole kan skrive til elever som har hatt sammenhengende fravær i flere måneder og opplyse om at dersom eleven ikke gir tilbakemelding innen en gitt dato, så legger skolen til grunn at eleven har valgt å slutte ved skolen. For å ivareta hensynet til forutberegnelighet, er det viktig at tydelige bestemmelser om dette inntas i kontrakten skolen inngår med eleven/elevens foresatte.

De to nevnte sitatene retter seg så langt vi kan forstå både mot frittstående grunnskoler og frittstående videregående skoler.

I brev til Forum for Friskoler/Abelia 25.03.2021 sier Udir følgende (vår understreking) rettet mot frittstående grunnskoler:

«Plikten til grunnskoleopplæring faller bort for elever som oppholder seg utenfor landet i mer enn tre måneder. Dette gjelder uavhengig av om eleven går i offentlig eller frittstående skole. Når plikten bortfaller, vil eleven ikke lenger kunne ha elevstatus ved en friskole.»

«Det er ingen regler i friskoleloven som eksplisitt fastsetter at en elev som bryter opplæringsplikten mister retten til skoleplass. Hvorvidt en elev kan miste sin skoleplass i friskolen ved ugyldig fravær under tre måneder vil dermed i utgangspunktet måtte reguleres i kontrakten mellom skolen og foreldrene.»

Friskoleloven § 5-2 andre ledd bokstav a) er også relevant når man undersøker regelverket omkring langvarig fravær i grunnskoler. Her heter det (vår understreking):

«Styret skal melde frå til foreldra og heimkommunen til elevar som over lengre tid ikkje møter fram til undervisninga utan lovleg grunn».

Vi forstår dette slik at en frittstående skole (både grunnskoler og videregående skoler) kan skrive ut en elev som har langvarig, udokumentert fravær dersom dette er skrevet inn i en kontraktsmessig avtale som foreldrene (eller eleven når eleven er over 18 år) signerer ved inntak av eleven.

Spørsmål:

Hvor lenge må det udokumenterte fraværet ha vart før eleven kan skrives ut. Er minst én måned tilstrekkelig, jf. Innst.O.nr. 80 (2002-2003 - merknad til vedtaket om § 5-1, eller må det udokumenterte fraværet ha vart i «flere måneder»?

SVAR:

Udir mener det viktigste er å ha klare regler i kontrakten med elevene og bruke disse reglene likt på alle elever ved skolen. Én måneds sammenhengende, udokumentert fravær er lang nok periode til å kunne skrive ut en elev dersom dette er regulert i avtalen ved inntak. Men en friskole må også kunne skrive ut en elev dersom dette ikke er regulert i en avtale. Udir anbefaler da at skolen gjør det som er mulig for å få kontakt, f.eks. sende brev og gi en frist for tilbakemelding. Dersom skolen ikke får svar innen fristen, skrives eleven ut. Her vil det i praksis gå mer enn en måned før eleven kan skrives ut. Forståelsen av hvordan utskrivning av elever kan gjøres, gjelder likt for grunnskoler og videregående skoler.

b) Om ansvaret for å finne barn med opplæringsplikt

I veilederen Barn som ikke møter på skolen - for skoler og skoleeiere gir Udir følgende informasjon i kapittel 4: [Dette bør skolen og kommunen gjøre ved udokumentert fravær \(udir.no\)](#)

I denne veilederen får skolen i oppdrag å prøve å finne barnet. Vi oppfatter at dette er skrevet for offentlig skole. Når det gjelder friskoler, tenker vi at det er friskoleloven § 5-2 andre avsnitt som er førende for friskolens ansvar:

Styret skal:

a) sjå til at elevar i opplæringspliktig alder som blir tekne inn ved skolen, får oppfylt retten til grunnskoleopplæring, og melde frå til foreldra og heimkommunen til elevar som over lengre tid ikkje møter fram til undervisninga utan lovleg grunn,

Spørsmål:

Kan Udir bekrefte at selv om veilederen har tittel «Barn som ikke møter på skolen - for skoler og skoleeiere», så omhandler kapittel 4 bare det ansvar en offentlig skole har ved udokumentert fravær?

SVAR:

I utgangspunktet gjelder kapittel 4 i den nevnte veilederen også friskoler. Veilederen gir imidlertid bare anbefalinger, og friskolen har således ikke en plikt til å gjøre tiltak som er urimelig omfattende eller kostnadskreven. Udir anbefaler tett samarbeid med kommunen. Ved tvil om hva skolen skal gjøre, bør skolen kontakte Statsforvalteren. Barnets beste må stå sentralt i vurderingene, og friskolen må forholde seg til plikten til å samarbeide med foreldre, kommunen, barnevernet mm.

4. Permisjon fra opplæring i grunnskolen.

Friskoleloven § 3-13 om permisjon fra den pliktige grunnskoleopplæringen sier at «når det er forsvarleg, kan skolen gi den enkelte eleven i grunnskolen permisjon i inntil to veker.» Udir har gitt flere tolkningsuttalelser om permisjon fra pliktig grunnskoleopplæring, bl.a.:

- [Permisjon fra den pliktige opplæringen og begrepet forsvarlig i opplæringsloven § 2-11 \(udir.no\)](#)
- [Fravær i grunnskolen \(udir.no\)](#)

Mange kommuner har egne interne regler for behandling av søknader om permisjon. Eksempler på dette er for eksempel:

- Åmli kommune: For permisjon / fri inntil 2 dager er det kontaktlærer som kan gi permisjon. For søknad om permisjon utover 2 dager, benyttes elektronisk søknadsskjema. Søknad må sendes i god tid før permisjonen. Det er rektor som har fullmakt til å innvilge permisjonssøknader. [Permisjon frå undervisning - Åmli kommune \(amli.kommune.no\)](#)
- Horten kommune : Kontaktlærer kan gi fri inntil 1-en dag (unntatt i forlengelse av ferier). Rektor kan gi elever permisjon inntil to uker. [Fri og fravær - Horten kommune](#)
- Askøy kommune: Kontaktlærer kan innvilge permisjon for inntil en dag. Rektor kan innvilge permisjon utover en dag. Ingen kan få lovlig permisjon i mer enn to uker.
- Sandnes kommune (Buggeland skole): Foresatte kan søke kontaktlærer om fri inntil 3 dager (bruke mail). Ved permisjon utover 3 dager sendes skriftlig søknad til rektor i god tid. [Buggeland skole - Rutiner ved fravær på Buggeland skole \(minskole.no\)](#)

Spørsmål:

Kan styret for en friskole vedta et tilsvarende internreglement for skolens behandling av søknader om permisjon fra pliktig grunnskoleopplæring?

Hvis ja:

- Stilles det samme krav til saksbehandling (enkeltvedtak etter forvaltningsloven) for klasselærers innvilgelse eller avslag på søknad om 1 (evt. to eller tre) dager fri/permisjon?
- Innenfor friskolelovens 2-ukersgrense, er det en grense for hvor mange dager fri (permisjon) en kontaktlærer kan få delegert myndighet til å innvilge?

SVAR:

Friskolen kan på samme måten som kommunen, delegerer myndighet til å fatte vedtak om permisjon. Denne type delegering er ikke blant de saker som ikke kan delegeres, jf. friskoleloven § 5-2. Skolen organiserer selv hvordan prosedyren skal være angående dette, men saksbehandlingen når det fattes vedtak om permisjon, må være forsvarlig. Det må gjøres skriftlige vedtak som kan påklages. Også kontaktlærer og andre som eventuelt innvilger permisjon for et avgrenset antall dager, må følge forvaltningsloven og de krav til skriftlighet, klagerett mm. som er gitt der.

5. Kompensasjonsordninger knyttet til covid-19.

Vi har merket oss at staten vil dekke spesielle kostnader knyttet til spesielle tiltak under pandemien. I artikkelen «Regjeringen gjeninnfører trafikklysmodellen i skoler og barnehager» (lenke nedenfor) sier KD følgende:

Ansatte i skoler og barnehager har stått i en krevende situasjon i lang tid, og jeg forstår at det kan være tøft å igjen gjøre tilpassinger i skole- og barnehagehverdagen. Kommunene vil bli kompensert for ekstrautgifter, som vikarer og overtid, under pandemien.

https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-gjeninnfører-trafikklysmodellen-i-skoler-og-barnehager/id2891401/?fbclid=IwAR20LjeXC7bhQkM0giAgyNkarN_WHaaGJmMtYf477bNnHznioftbKYdb4H4

I forhandlinger mellom KD og Utdanningsforbundet har partene blitt enige om å gi høyere vikartillegg og høyere timeramme for overtid.

Begge parter viser til at statsråden i KD har lovet penger som skal dekke merkostnadene til dette. Vi oppfatter også at partene er klare på at dette bare gjelder for offentlig skole. Vi er ikke kjent med hvordan denne ordningen som bare er for offentlig skole blir finansiert og om det kommer en tilsvarende ordning for friskoler.

Vi har derimot fått en oversikt over fordeling av midler til en rekke friskoler som skal brukes til sårbare barn- og unge. På møtetidspunktet i februar har sannsynligvis skolene fått tildelingsbrev om disse midlene.

Spørsmål:

- A. Kan Udir gi en samlet oversikt over
- hvilke tilskuddsordninger som finnes for friskoler knyttet til covid-19 fra høsten 2021 og fram til i dag?
 - hvordan disse midlene tildeles?

- hvilke krav som settes til bruk og rapportering?

SVAR:

- hvilke tilskuddsordninger som finnes for friskoler knyttet til covid-19 fra høsten 2021 og fram til i dag?

Tildelte Covid tilskudd til frittstående skoler:

Våren 2021: Tiltak rettet mot sårbare barn og unge kr 8 137 969. Kompensasjon for merutgifter knyttet til covid-19 kr 40 000 000.

RNB høsten 2021: Tiltak rettet mot sårbare barn og unge kr 9 539 879. Kompensasjon for merutgifter knyttet til covid-19 kr 16 000 000.

Våren 2022: Tiltak rettet mot sårbare barn og unge kr 9 287 112.

- hvordan disse midlene tildeles?

226-21 Tiltak rettet mot sårbare barn og unge

Tildelingen har blitt gjort på forskjellige måter. Ved de tre første tildelingene var det en sats per elev som ble ganget med antall elever ved hver friskole. Tildelingen for 2022 ble gjort ved at man luket ut kommuner og fylkeskommuner basert på innbyggertall og smittetall. Friskolene som lå i kommuner som oppfylte kravene for smittetall ble tildelt tilskudd etter en sats per elev som ble ganget med elevtallet.

228-85 - kompensasjon for merutgifter knyttet til covid-19

Tilskuddet tildeles ved å ta en sats * antall elever. Satsen fremgår ved å dele bevilgningen på det totale antall elever ved friskolene.

- hvilke krav som settes til bruk og rapportering?

226-21 Tiltak rettet mot sårbare barn og unge

Krav til bruken av midlene er at friskolene iverksetter tiltak som de mener er med på å forhindre tapt progresjon hos elevene sine, disse midlene måtte brukes i tråd med friskoleloven.

Ved utgangen av hvert budsjettår har det vært en enkel rapportering hvor friskolene har rapportert på bruken av midlene. Rapporteringen har spurt om hvilke tiltak som har blitt innført, hvor mye av tilskuddet som har blitt benyttet, eventuelle midler til overs etter tilskuddsordningen og planen for bruken av de ubenyttede midlene i fremtiden. For 2021 midlene er det rapporteringsfrist 18.02.

228-85 - kompensasjon for merutgifter knyttet til covid-19

Krav til tilskuddet er gjort kjent i tilskuddsbrevet som er sendt til friskolene:

«Smittevernveiledere som skolene må følge, medfører i noen tilfeller at undervisningen må foregå i mindre grupper enn normalt. Flere skoler har også merkostnader ved å gi et godt opplæringstilbud til elever som må være hjemme med milde symptomer. Merutgiftene er særlig knyttet til et økt behov for vikarer og overtidsbruk. Kunnskapsdepartementet legger til grunn at friskolene skal kompenseres for merutgifter som følge av covid-19.»

Det var i utgangspunktet lagt opp til en enkel rapportering i slutten av 2021 for å få en oversikt mellom fordeling av midlene mellom skole og SFO. Vi har forespurt KD om de har behov for denne rapporteringen, vi avventer svar.

B. Et spørsmål om tolkningen av friskoleloven § 4-4 om lønns- og arbeidsvilkår:

Kan friskoler se bort fra bestemmelsen i § 4-4 i forbindelse med betaling for overtid slik avtalen mellom Utdanningsforbundet og KS legger opp til?

SVAR:

Udir mener friskoleloven § 4-4 er en krevende bestemmelse. Det er imidlertid klart at «rett til lønns- og arbeidsvilkår som i tilsvarende offentlige skolar» ikke betyr at friskoler må ha tariffavtale eller tilby identiske lønns- og arbeidsvilkår. Det er opp til skoleeier om man vil inngå en avtale lokalt slik KS og Utdanningsforbundet har gjort angående overtidsmengde og betaling av overtid. For friskoler er det en mulighet, men ikke et krav.

6. Sen saksbehandling hos Udir

Enkelte medlemsskoler i KFF har meldt fra om at saksbehandlingstiden i Udir er etter skolens oppfatning urimelig lang. Dette gjelder

- 6A-skolen Troens Bevis Bibel- og Misjonsinstitutt fikk en godkjenning av læreplan for 1. og 2. studieår i 2018, men ikke godkjenning av 3. studieår. Godkjenningen av 1. og 2. år ble gitt på vilkår om å sende inn mer dokumentasjon/redegjørelse, noe skolen gjorde i brev av 11.04.2019. Skolen forventet å få en tilbakemelding på det innsendte, men tiden gikk uten slik tilbakemelding. Skolen purret flere ganger, men først 25.01.22 kom det tilbakemelding på e-post om at saken var avsluttet i Udir. I sine purringer til Udir meldte skolen at det ser ut som om saken ikke er avsluttet på Tavla, og dette er situasjonen på Tavla fortsatt.
- 6A-skolen Troens Bevis Bibel- og Misjonsinstitutt sendte søknad om unntak fra 10%-regelen (inntak av utenlandske statsborgere) 30.01.2020, purret 22.10.2020. Søknaden er ikke besvart.
- 6A-skolen Bibelskolen på Fossnes sendte søknad om godkjenning av nye læreplaner 11.01.2019. Ett år senere, 22.01.2020, ber Udir om at skolen endrer på forhold angående yrkesretting mm, noe skolen svarer på 07.02.2020. Udir besvarte ikke skolens innsending tross purring 23.06.2020 og 15.09.2020, men etter ny purring 05.03.2021 responderte Udir med en beklagelse av sen saksbehandling og løfte om snarlig behandling av søknaden. Søknaden er fortsatt ikke behandlet (januar 2022), tross ny purring fra skolen 05.10.2021.
- 6A-skolen Josef Akademi sendte i mars 2019 søknad om unntak fra 10%-regelen (inntak av utenlandske elever). Skolen fikk ikke svar og purret gjennom flere henvendelser på e-post fra november 2019. Skolen hadde så en telefonsamtale 11.06.2020 med Magne Engebretsen som lovet å gi en tilbakemelding på hvor saken sto. Den kom ikke. Skolen kontakter Engebretsen på nytt i november 2020, fortsatt ikke svar. Ny kontakt med Engebretsen i april 2021 hvorpå Engebretsen lovet at saken skulle behandles raskt. Fortsatt ikke svar. Ny telefon fra skolen i desember 2021, men Engebretsen svarer ikke. Han åpner imidlertid SMS fra skolen, men fortsatt har skolen ikke fått svar på søknaden.
- 6A-skolen LEV bibelskole har også møtt problemer med sen saksbehandling, men her mangler KFF eksakte data på når søknad er sendt og i hvilken grad saken er purret.

Spørsmål

- a) Hva mener Udir er forsvarlig saksbehandlingstid for søknader av den typen som er nevnt ovenfor?
- b) Når kan Troens Bevis Bibel- og Misjonsinstitutt, Bibelskolen på Fossnes og Josef Akademi vente svar på sine søknader fra 2019 og 2020?

SVAR:

Udir har nå gitt svar til alle de nevnte skolene. Udir «legger seg flate» og innrømmer at det ikke har vært forsvarlig saksbehandling her. De vil se på sine interne rutiner og prosedyrer for søknadsbehandling.

7. Vilkår for inntak til en 6A-skole

Friskoleloven § 6A-3 andre avsnitt andre setning fastsetter at en 6A-skole «*kan i reglementet fastsette vilkår for inntak til skolen*».

Dette er omtalt i forarbeidene til loven, jf. Ot.prp.nr.87(2008-2009) kap. 4.5.3.4:

En følge av dette er at skolene ikke vil være forpliktet til å utnytte antall elevplasser fullt ut, selv om det er søkere til alle plassene. Skolene kan følgelig stille konkrete krav for inntak til skolen. Slike krav må være begrunnet ut fra saklige hensyn, og fremgå tydelig i inntaksreglementet. For eksempel kan erfaring fra menighetsarbeid som vilkår for inntak være en saklig grunn ut fra skolens profil. Det kan også gjennomføres opptaksprøver dersom dette er saklig begrunnet. Departementet ser at det bør gå klarere frem av lovteksten at skolen kan stille saklige vilkår for inntak, og foreslår at dette presiseres i bestemmelsens annet ledd

Spørsmål

a) Kan Udir gi en litt mer utfyllende, men likevel kort, generell veiledning om hva som kan anses som saklige vilkår for inntak, og eventuelt hva som ikke er saklige vilkår?

b) Kan følgende tre eksempler anses som saklige vilkår for inntak?

- Skolen setter som vilkår for inntak til en linje med lange utenlandsopphold at eleven har god nok fysisk og psykisk helse til å kunne delta i utplassering i praksis under relativt primitive forhold i utlandet. Begrunnelse: Risiko for at det kan oppstå problemer når eleven må takle utfordringer som høye temperaturer, primitive forhold og uvante kulturelle forhold. Det kan være vanskelig for skolen å oppdage elevens problemer tidlig nok til å hindre en eskalering av dårlig psykisk helse, og avstand og kommunikasjonsforhold kan gjøre det vanskelig for skolen å yte adekvat hjelp.
- Skolen setter som vilkår for inntak til en linje med lange utenlandsopphold at eleven tar vaksine mot gulfeber, hepatitt B og covid-19. Begrunnelse: Uten vaksine er risikoen for å bli syk høyere. Skolen må kunne takle at elever blir syke, men det er viktig å redusere risikoen for sykdom fordi det er en stor påkjenning for eleven å bli syk. I mange land er det langt mellom behandlingstilbud av en viss kvalitet. Noen sykdommer medfører karantene/isolasjon, og det vil også være en stor påkjenning for eleven.
- Skolen setter som vilkår for inntak til alle linjer at eleven signerer avtale om frivillig rustesting når skolen har mistanke om at eleven er påvirket av rusmidler. Vilkåret begrunnes med at skolen ofte rekrutterer tidligere rusmisbrukere som er i ettervern, og disse vil være svært utsatt for å «sprekke» dersom medelever ruser seg på piller eller andre narkotiske stoffer.

SVAR:

Udirs eksisterende veiledning om friskoleloven § 2-1 vil bli revidert og oppdatert. Hovedkravet til skolen når vilkår for inntak settes, er at vurderingen ved inntak blir etterprøvable, ikke skjønnsmessig og ikke diskriminerende.

Første eksempel: Ikke saklig vilkår for inntak. Kan ikke nekte noen inntak på grunn av søkers helse. Den beskrevne vurderingen av helse er dessuten skjønnsmessig og kan ikke brukes som vilkår ved inntak.

Andre eksempel: Kan i utgangspunktet ikke ha vaksinerings som vilkår for inntak, men hvis innreisevilkår i land som skal besøkes for å oppfylle mål i læreplanen, har vaksinekrav, kan de aktuelle vaksinekravene settes som vilkår for inntak.

Tredje eksempel: Signering av en slik avtale om frivillig rustesting kan ikke settes som vilkår for inntak fordi det ikke kan anses som et frivillig samtykke når samtykket er forutsetning for inntak. Det vises for øvrig til statsråd Brenna og statsråd Melbys svar i Storinget om spørsmål om rustesting i skoler. Datatilsynet åpner for frivillig samtykke, men oppfordrer til å være tilbakeholdne med å bruke det på grunn av at det ofte vil være ujevnt styrkeforhold mellom den som gir samtykke og den som ber om det. Kunnskapsdepartementet har [svart folkehøgskolerådet 24.01.202](#) angående rustesting og fraråder skolene å bruke rustesting. Det er imidlertid ikke ulovlig å be elever ta rustest når samtykket er reelt frivillig, men samtykke gitt ved inntak kan ikke anses som reelt frivillig for rustesting i en konkret situasjon senere i skoleåret. Skoler har ikke hjemmel i lov for å kreve at elever avgir rustest slik f.eks arbeidsgivere for helseinstitusjoner og arbeidsgivere for arbeid på oljeplattform har.

8. Rustesting og internat

Vi er kjent med artikkelen om rustesting av elever som ligger på Udir sin hjemmeside som forøvrig har blitt oppdatert etter at Udir uttalte seg i media i forbindelse med rustesting av elever som bor i internat. Artikkelen dreier seg om skoleforhold, men i media uttalte Udir seg om rustesting i sammenheng med internat. Vårt inntrykk av det pressen refererte fra Udir var at det ikke kunne være annerledes i internatsammenheng enn skole.

Spørsmål:

Vi tror det er mulig å omtale dette området med større presisjon, og vi spør om Udir er enig i følgende påstander:

- *Vi mener det er på det rene at rettsforholdet mellom internatbeboer og internattilbyder er annerledes enn mellom elev og skole.*
- *Internatreglementet kan omfatte tap av internatplass som en sanksjon internateier kan benytte.*
- *Internatreglementet kan sette krav om forbud mot oppbevaring av rusmidler og brukerutstyr i tillegg til bruk, og internateier kan sanksjonere etter dette.*
- *Internatbeboer kan miste retten til å bo i internatet når internateier mener det er tydelige tegn på bruk av rusmidler og dette er beskrevet som mulig sanksjon i internatreglementet.*
- *For å oppklare sterk mistanke om bruk av rus kan det bes om at vedkommende avlegger prøve dersom internatbeboer har gitt skriftlig samtykke til dette før innflytting.*

SVAR:

Jamfør svar på forrige spørsmål angående rustesting.

Udir mener internateier kan bruke tap av internatplass som sanksjon når dette framgår av internatreglementet. Det er ikke noe i veien for at sanksjonen kan brukes når elever ruser seg eller ved oppbevaring av rusmidler.

Udir kan ikke se der er større hjemler for at et internat kan kreve at internatbeboere tar rus-test enn at skolen kan kreve at elever gjør det. Tvungen rustesting er et tvangstiltak som krever et rettslig grunnlag.

Udir er ikke enig i siste strekpunkt. Skriftlig samtykke gitt ved innflytting kan ikke anses som et frivillig samtykke i en aktuell situasjon.

Udir er enig i at arbeid for et rusfritt internat er viktig og anser rus-saker som alvorlige. Udir har også forståelse for at kravene angående rustesting oppleves vanskelige. Det oppfordres til samarbeid med politiet.

Skoleskip må følge skipsfartens bestemmelser om rusfritt arbeidsmiljø. Doping hos elever i toppidrettsskoler kan handle om situasjoner som ligner rusmisbruk, men her kommer også idrettens egne regler også inn i bildet, uten at det ble gått nærmere inn på dette.

9. Eventuell fullføringsrett for voksne

Friskoleloven § 3-1 har følgende bestemmelse:

«Ved inntak til vidaregåande skolar skal ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3-1 prioriterast føre vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 4A-3.»

Friskoleloven henviser her til hele § 4A-3, ikke bare et avsnitt eller en del av paragrafen. I opplæringsloven § 4A-3 andre ledd heter det at «[v]aksne som er tekne inn til vidaregåande opplæring, har rett til å fullføre opplæringsløpet.»

Vi er kjent med at friskoleloven § 3-3 tredje avsnitt fastsetter at «[e]in elev som har fått plass ved ein vidaregåande skole som er godkjend etter denne lova, har rett til å fullføre trinnet med mindre eleven kan visast bort, jf. § 3-10.» Fullføringsretten gjelder her kun trinnet, ikke hele løpet. Samtidig gir ikke friskoleloven § 3-3 en klar bestemmelse om at fullføringsretten aldri kan være mer enn ut trinnet man går på.

Spørsmål:

Er det slik at en voksen med rett til opplæring som er tatt inn ved en friskole, forblir rettselev ut hele opplæringstiden uavhengig av hvor mange år av perioden med tre år opplæringsrett (unntaksvis fire år) som eleven allerede har brukt opp før inntak til friskolen, jf. opplæringsloven § 4A-3 andre ledd?

Et eksempel: En person har brukt to år av ungdomsretten og dropper ut av videregående opplæring. I en alder av 26 år søker denne personen en videregående friskole og tas inn på vg1 som voksen rettselev fordi det gjenstår ett år av treårsperioden med opplæringsrett. Er denne eleven rettselev ved søknad om inntak til vg2 og vg3 også?

SVAR:

Den voksne eleven har kun rett til å fullføre trinnet. Friskoler gir tilbud til elever, de gir ikke et tilbud særskilt for voksne. Dermed får voksne elever ikke utvidet rett fordi de har voksenrett til opplæring. Svaret i det konkrete eksempelet er nei, eleven er i dette tilfellet ikke rettselev ved søknad om inntak til vg2 og vg3.

10. Friskolenes anledning til å tilby et daglig enkelt og sunt skolemåltid

Et av tiltakene som varsles i Hurdalsplattformen er:

«Gradvis innføre eit dagleg sunt, enkelt skolemåltid og dagleg fysisk aktivitet i skulen, med fridom for skulane til å organisere dette sjølve.»

Mange friskoler har lenge ønsket å gjøre det samme, men har støtt på ulike hindre i form av Udir sin tolkning av lover og regler som har gjort det vanskelig for friskoler å gjennomføre tilbudet i praksis. Problemstillinger som har dukket opp er om tilbud om et skolemåltid er å anse som en tilleggsvirksomhet eller ikke, og med tilhørende formelle krav til regnskapsføring. Videre om det er anledning til å benytte offentlige tilskudd og skolepenger til å finansiere et skolemåltid for elevene.

Vi mener at det er mange gode grunner til at friskoler skal ha anledning til å tilby et daglig enkelt og sunt skolemåltid:

1. Forskning viser at elevene får et bedre læringsutbytte dersom de får et fullverdig sunt og næringsrikt måltid i løpet av skoledagen. Se vedlegg.
2. Utjevning av sosiale forskjeller ved at elevene får et næringsrikt måltid på skolen uavhengig av hvilken økonomi foreldrene har.
3. Likebehandling av offentlige og private skoler i forhold til å gi elevene et måltid på skolen. Flere offentlige skoler tilbyr dette og har gjort det i flere år. Se vedlegg om prosjekt i Viken Fylkeskommune.
4. Gratis lunsj til elevene er selvfølge i veldig mange land, bl.a. Sverige, vårt naboland.

Hurdalsplattformen aktualiserer denne problemstillingen på nytt, og vi har derfor følgende spørsmål:

Spørsmål:

1. Er det anledning for friskoler å benytte offentlige tilskudd og skolepenger til å finansiere et daglig sunt og enkelt skolemåltid?
2. Hvis ja, – hvordan må skolen innrette seg for at tilbud om et skolemåltid skal være innenfor regelverket?
3. Hvis nei, – har friskoler anledning til å kreve inn et tillegg til ordinære skolepenger for å finansiere et skolemåltid for elevene? Vil det i så tilfelle bli sett på som en tilleggsvirksomhet med tilhørende krav som følger av regelverket.

SVAR:

Udirs umiddelbare svar på spørsmål 1 var nei, det er ikke tillatt pr i dag.

På det tredje spørsmålet var det umiddelbare svaret ja, det sees på som tilleggsvirksomhet. Slik tilleggsvirksomhet er tillatt dersom det gjøres frivillig for elevene å delta i skolemåltidet.

I samtalen ble det fra friskolenes side blant annet vist til at ved tilsyn på Snåsa Montessori i 2019 aksepterte Udir at matpenger ble inkludert i skolepengene og skolemåltid servert.

Udir meldte at de vil se på saken på nytt.

TILLEGGSPØRSMÅL OM SKOLEPENGER:

Abelia/Forum for friskoler stilte følgende tilleggsspørsmål: Er det tillatt å ha skolepenger som er slik at én del er lik for alle og én del er ulik etter aktivitet, - forutsatt at det eleven skal betale er innenfor maksimumsgrensen for skolepenger?

Udir vil se på dette spørsmålet også.

11. Rangering av kompetanse i NKR

I dag omfatter ikke Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) ikke-formell utdanning. I friskolelovens § 6A-2, står det imidlertid «Departementet kan gi forskrift om eit nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.»

NOKUT jobber for tida med en omfattende evaluering av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR), men har ikke fått i oppdrag å se på ikke-formell opplæring. Vi vil derfor gjenre stille spørsmål om det foregår et arbeid på dette siden det er lagt inn i lovteksten at loven åpner for dette.

Spørsmål:

Kjenner Utdanningsdirektoratet til om Kunnskapsdepartementet jobber for å få på plass en forskrift om et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for skolene som er godkjent under kap.6A i friskoleloven? Hva er i så fall status for dette arbeidet?

SVAR: Udir har vært i kontakt med Kunnskapsdepartementet, og det foreligger ingen planer om at disse skolene skal nivå plasseres i henhold til Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk.

12. Eventuelt

a) Tilskuddssatsene for opplæring i videregående steinerskoler.

Situasjonen nå er at den særskilte satsen for steinerskole-opplæring er høyere enn tilskudd til utdanningsprogrammene Medier og kommunikasjon og Kunst, design og arkitektur. Udir velger å bruke den særskilte steinerskolesatsen kun for utdanningsprogrammet Studiespesialisering og ikke de to andre. Det har ikke vært et problem tidligere da satsene for Medier og komm. Og KDA har ligget høyere enn den særskilte steinerskolesatsen.

Spørsmål: Kan Udir omgjøre her og bruke Steinerskolesatsen for alle de studieforberedende utdanningsprogrammene da de fordyrende elementene ved Steinerskolepedagogikk også gjelder disse utdanningsprogrammene?

SVAR:

Udir har ingen umiddelbare planer om å endre praksis, men saken er til behandling og Udir kan ikke svare nå.

b) Orientering om Agenda Kaupangs arbeid for friskoleorganisasjonene.

Jan-Erik Sundby orienterte om gjennomgangen av tilskuddsberegningen og mente det kunne være nyttig for Udir å kjenne til dette arbeidet som slutføres 28.02.

c) Spørsmål om søknad om endring for skoler som ikke har godkjenningsgrunnlag

Virke påpekte at det er en konkurransefordel for skoler med toppidrett som både har grunnskole og videregående. Når skoler som i dag kun er videregående, ikke kan få endret godkjenningen til å også omfatte ungdomsskole, så er det en stor ulempe for den videregående skolen.

SVAR:

Udir bekrefter at det ikke er mulig å få godkjent slik endring.